

پنج شنبه 12 شهریور 13 رمضان 3 سپتامبر

درگذشت ابولقاسم مغربی مورخ، لغت شناس و سیاست مدار شیعی در سال 418 هجری قمری...

درگذشت ابولقاسم مغربی مورخ، لغت شناس و سیاست مدار شیعی در سال 418 هجری قمری

ابولقاسم مغربی مورخ، لغت شناس و سیاست مدار شیعی در سال 418 هجری قمری در گذشت. او تا 14 سالگی قران و مبانی دانشهای رایج زمان را از نحو، لغت و حساب و جبر و مقابله به خوبی فرا گرفت و پیش از 17 سالگی «اصلاح المنطق» را تلخیص کرد. از دیگر آثار وی «سیره النبی، السیاسة و مختصر الاغانی أبو القرح اصفهانی» را بر شمرد.

درگذشت جهان گیر قشقایی در سال 1328 هجری قمری

جهان گیر قشقایی حکیم و فیلسوف بزرگ اوایل قرن 14 هجری قمری در گذشت. او از جمیع جهات ممتاز بود و در علم و اخلاق برهم عصرانش برتری داشت. او شاگردان بسیاری را در حوزه اصفهان تربیت کرد که اغلب آنان از بزرگان علم و حکمت بودند.

درگذشت «حاج میرزا یحیی دولت آبادی» در سال 1358 هجری قمری

«حاج میرزا یحیی دولت آبادی» شاعر و نویسنده واز رجال علمی و سیاسی و دانشمندان فرهنگ نوین ایران در سال 1358 هجری قمری در گذشت، یحیی در انقلاب مشروطیت ایران در سلك آزادیخواهان در آمد و به پیشرفت مشروطیت کمکهای مؤثری کرد. وی پس از به توپ بستن مجلی به اسلامبول تبعید شد و هنگامی که محمد علیشاه از سلطنت خلع شد به ایران باز گشت و در دوره دوم مجلس شورای ملی به نمایندگی مجلس انتخاب شد. از وی کتابهایی چون «حیات یحیی، نهال ادب و زندگی علی(ع)» به یادگار باقی مانده است.

درگذشت پروفیسور محمود حسابی در سال 1371 هجری شمسی

پروفیسور سید محمود حسابی فرزند سیدعباس حسابی «معزالسلطنه» در سال 1281 هجری شمسی از پدر و مادری تفرشی در تهران متولد شد. پس از چهار سال، به همراه خانواده (پدر، مادر و برادر) عازم شامات گردیدند. در هفت سالگی، تحصیلات ابتدایی خود را در بیروت، با تنگدستی و مرارت های دور از وطن، در مدرسه کشیش های فرانسوی آغاز، و همزمان توسط مادر فداکار، متدین و فاضله خود، خانم گوهرشاد حسابی، تحت آموزش تعلیمات مذهبی و ادبیات فارسی قرار گرفت. استاد، قرآن کریم را حفظ و به آن اعتقادی ژرف داشت. دیوان حافظ را نیز از برداشته و به بوستان و گلستان سعدی، شاهنامه فردوسی، مثنوی مولوی، منشیات قائم مقام نیز اشراف کامل داشت.

شروع تحصیلات متوسطه ایشان مصادف با آغاز جنگ جهانی اول، و تعطیلی مدارس فرانسوی زبان بیروت بود. از این رو، پس از دو سال تحصیل در منزل، برای ادامه به کالج آمریکایی بیروت رفت. در هفده سالگی لیسانس ادبیات، در نوزده سالگی لیسانس بیولوژی و پس از آن مدرک مهندسی راه و ساختمان را اخذ نمود. در آن زمان، با نقشه کشی و راهسازی به امرار معاش خانواده کمک می کرد. استاد همچنین در رشته های پزشکی، ریاضیات و ستاره شناسی به تحصیلات آکادمیک پرداخت. شرکت راهسازی فرانسوی که استاد در آن مشغول به کار بود، به پاس قدردانی، ایشان را برای ادامه تحصیل به کشور فرانسه اعزام کرد و بدین ترتیب در سال 1924 میلادی به مدرسه عالی برق پاریس وارد و در سال 1925 میلادی فارغ التحصیل شد. همزمان با تحصیل در رشته معدن، در راه آهن برقی فرانسه مشغول به کار گردید و پس از پایان تحصیل در این رشته کار خود را در معادن آهن شمال فرانسه و معادن زغال سنگ ایالت «سار» آغاز کرد. سپس به دلیل وجود روحیه علمی، به تحصیل و تحقیق در دانشگاه سوربن، در رشته فیزیک، پرداخت و در سال 1927 میلادی، در بیست و پنج سالگی دانشنامه دکترای فیزیک خود را با ارائه رساله ای تحت عنوان «حساسیت سلول های فتوالکترونیک» با درجه عالی دریافت کرد.

استاد با شعر و موسیقی سنتی ایران و موسیقی کلاسیک غرب به خوبی آشنایی داشت. ایشان در چند رشته ورزشی نیز موفقیت هایی کسب کرد که از آن میان می توان به دیپلم نجات غریق در رشته شنا اشاره نمود.

دکترسید محمود حسابی بینان گذار مرکز انرژی اتمی ایران در اواخر جنگ جهانی دوم و با پیدایش انرژی اتمی و تحقق پیش بینی اوایل قرن بیستم دانشمند نابغه این قرن «آلبرت اینشتین» درباره تبدیل جرم به انرژی، در سطحی قابل ملاحظه یک سوال و یک نگرانی جوامع بشری را فرا گرفت. نگرانی مطرح شده ترس مردم، دانشمندان و شخصیت های سیاسی جهان از دامنه گسترش استفاده از این نیرو در آینده به عنوان سلاحی مخرب و نابود کننده و وسیله ای برای ارباب ملت ها در عرصه سیاسی و اقتصادی جهان بود. همان ترس که هنوز هم سایه تردید و وحشت را بر جوامع بشری گسترده است و حضور این ترس با نگرانی های مطرح شده در مقالات، کتب و سخنرانی ها در میان روشنفکران و ظهور فیلم هایی نظیر «روز بعد» در میان ملت ها نمایان می گردد. و اما سوال مطرح شده از دید کسانی که با اعتقاد به تلاش در جهت تداوم حضور مسالمت آمیز بشر در عرصه جهان، این پدیده را وسیله ای برای پیشبرد اهداف انسانی می خواستند، نحوه به کارگیری آن در خدمت به علم و پیشرفت و توسعه در عرصه های صنعت بود. این گروه با این باور که باید از هر رویدادی در جهت مثبت استفاده و صرفاً جنبه

هاي منفي هر پديده را ملاك ارزش يابي آن قرار نداد، معتقد بودند انرژی اتمی نیز همانگونه که اینشتین می خواست، می تواند در خدمت صلح و امنیت قرار گیرد و از امکانات نهفته و بی پایان آن در عرصه های مختلف علمی استفاده شود. بازتاب جهانی این تفکر تشکیل کمیته استفاده صلح جویانه از انرژی اتمی تحت نظارت سازمان ملل بود.

در کشورهای مختلف هم اندیشمندان و بزرگان علم و فرهنگ، بنابر اعتقاد و نگرش خود، انجام امر را پی گیر می کردند. در ایران، کسی که با نگرش مثبت در فکر ایجاد مرکزی برای مطالعات بر روی این پدیده جدید بر تاسیس يك مرکز اتمی پافشاری می کرد، پروفیسور سید محمود حساسی بود. وی در این زمینه با پی گیری های مکرر و حضور در کمیته ها و کمیسیون های تصمیم گیری، فعالیت خود را با تاسیس مرکزی برای آزمایش انرژی اتمی در دانشگاه تهران از اوایل دهه سی هجری شمسی آغاز کرد که همراه با يك سلسله فعالیت های بین المللی، از قبیل: شرکت ایشان در کنفرانس های «استفاده صلح جویانه از انرژی اتمی» در ژنو و بازدید از مراکز تحقیقاتی انرژی اتمی کشورهای پیشرفته چون شوروی و انگلستان، منجر به تاسیس سازمان های انرژی اتمی و حرکت ایران در عرصه علوم اتمی گردید. آن چه در ادامه آورده می شود، نظری گذرا بر فعالیت های استاد در زمینه راه اندازی مراکز مطالعات انرژی اتمی در ایران است.

پروفیسور سید محمود حساسی، که با اندوخته ای از دانش روز و کسب مدارج عالی تحصیلی و علمی در چندین رشته مهندسی و مطالعات جامع در علوم پایه به عنوان اولین فردی که در ایران دارای دکترای فیزیک بود به کشور بازگشت، برای نخستین بار موضوع پیشرفتهای اتمی جهان را در ایران مطرح و توجه افراد را به این مهم جلب کرد که ایران نباید در این رشته علمی، که ترقی آینده جهان بدان وابسته است، از سایر کشورها عقب بماند.

استاد در زمانی از انرژی اتمی در کشور صحبت کرد که در ایران کم تر کسی بود درباره اتم یا انرژی اتمی اطلاعات یا معلوماتی حتی عادی داشته باشد. در آن ایام، دانشجویان دارالمعلمین عالی، که از شاگردان اولیه استاد بودند، نقل می کردند: استاد در حین تدریس رشته های مختلف علوم جدید، به ویژه فیزیک، در مورد اتم و انرژی نکات علمی جالب کم سابقه ای را مطرح می کرد. این مباحث برای دانشجویان بسیار تازه و جذاب بود و علی رغم این که تشریح مسائل علمی مربوط به اتم بسیار پیچیده بود، استاد آن را به زبان ساده برای دانشجویان شرح می داد و فواید و اهمیت شناخت اتم و تاثیر و تحول ناشی از آن را در علم و زندگی بشر بیان می کرد.

علاوه بر این، در همان ایام برای روشن شدن اذهان عمومی چند مقاله نیز از پروفیسور حساسی در مطبوعات آن زمان و بولتن های منتشره از سوی دانشگاه تهران درج شده است که تا آن زمان سابقه نداشته و بی تردید می توان گفت این پژوهش ها، نخستین مقالاتی است که درباره اتم در کشور ما نوشته شده است.

در واقع، فکر و اندیشه تاسیس مرکز انرژی اتمی برای ایران در اوایل سال 1331 به صورت يك ایده مهم توسط استاد شکل گرفت و در این ایام بود که ایشان تلاش خود را برای شناساندن اهمیت انرژی اتمی به قشر تحصیل کرده و مسئولان امور آغاز کرد.

استاد که بخش عمده ای از مطالعات و پژوهش های خود را در زمینه انرژی اتمی گذرانده بود، فکر تاسیس مرکز اتمی را در میان دانشگاهیان ایجاد، و به تدریج با اقدامات اساسی تری این امر را پی گیر کرد. براساس اسناد و مدارک موجود، در همه مراحل اولیه اقدامات، یعنی: از طرح مساله و نامه نگاری به مسوولان، تا مهم ترین اقدامات مربوط به ایجاد مرکز انرژی اتمی، استاد حضور داشت و موارد را پی گیر کرد تا به تدریج منجر به تشکیل شورای انرژی اتمی در دانشگاه تهران و بعد سایر مراکز گردید.

نخستین گام اجرایی برای تاسیس مرکز انرژی اتمی ایران توسط ایشان در سال 1332 برداشته شد. در آن ایام، استاد، که کرسی تدریس فیزیک در دانشگاه تهران را داشت، از مسوولان می خواهد تا نسبت به فراهم ساختن مقدمات ایجاد يك مرکز اتمی در دانشگاه تهران اقدام کنند.

براساس پیشنهادهاي ایشان، در سال 1333 مبلغ يك ميليون تومان در بودجه دپارتمان فیزیک دانشگاه تهران جهت تهیه وسایل و سفارش برخی از اسبابه های آزمایشگاه اتمی به کشورهای خارجی منظور می شود و استاد نسبت به سفارش اقلام مورد نیاز اقدام می کند. برای سفارش دادن چنین وسایلی، سفارش دهنده می بایست آگاهی و احاطه کامل علمی به انرژی اتمی داشته باشد. در آن موقع پروفیسور حساسی تنها شخصیتی بود که این آگاهی را داشت.

استاد در این مورد برای شاگردان خود در دانشگاه نقل می کرد: وقتی ایشان انرژی اتمی را در کشور شروع کرد، این مهم فقط در دو اتاق، در دالان طبقه اول دانشکده علوم راه افتاد که این محل در مقابل اتاق رئیس دانشکده - اتاق خود ایشان - واقع بود. با این که در آن روزها فقط سه - چهار کشور بودند که انرژی اتمی را شروع کرده بودند و ما در مقایسه از بسیاری از کشورها جلوتر بودیم، ولی متاسفانه در کشور ما عده ای از مسوولان با این مهم مخالفت می کردند. شاید بهتر است بگویم بی اطلاع بودند و از سوی مسوولان کمکی برای انجام این امر نمی شد.

در آن روز، فقط با استفاده از بودجه دانشکده علوم که بسیار محدود بود، استاد وسایل لازم برای این کار را به خارج سفارش داد تا حداقل تجهیزات تامین و کار شروع شود. بودجه آزمایشگاه دانشکده علوم بسیار محدود بود و برای کارهای جاری استفاده می شد و حتی همکاران آقای دکتر خیلی تعجب کرده بودند که ایشان چطور توانسته اند با این پول کم، علم جدیدی را در ایران راه بیندازند.

در آن زمان، افرادی که با فشار آشنایان سمت هایی را که حق شان نبود اشغال کرده بودند، دائم نگران بودند که کارهای جدید پروفیسور حساسی موقعیت شغلی آنها را به خطر انداخته و يك روز جای آنها را بگیرد و دائم سعی می کردند نگذارند استاد کاری

نو انجام دهد. ولي خوشبختانه با ايستادگي و پي گيري شبانه روزي، بالاخره ايشان اين علم را هر طور که بود به کشور آورد؛ آن هم در شرايطي که فقط چند کشور پيشرفته از اين امکانات برخوردار بودند.

در سال 1334، پيرو پافشاري هاي استاد جهت راه اندازي مرکز مطالعه انرژی اتمي در دانشگاه تهران و در پاسخ به دعوت آکادمي علوم شوروي، ايشان به کنفرانس مذکور اعزام شد. شرح اين کنفرانس که در تيرماه 1334 در مسکو برگزار شد و وقايع جالبتي مانند بازديد ايشان از مراکز و نيروگاه هاي مختلف اتمي شوروي و ملاقات با چرنکوف، دانشمند معروف شوروي و برنده جايزه نوبل، در سفرنامه زيبايي که استاد در پي اين سفر به وزارت امور خارجه و دانشگاه تهران و ساير مراجع ذي ربط دادند، باعث شد تا در بهمن ماه همان سال وزارت امور خارجه پيشنهاد تاسيس کميسيون انرژی اتمي در دانشگاه تهران براي بررسي مساله انرژی اتمي را ارائه کند. يکي از اسناد مهمي که به پيشينه چگونگي تاسيس مرکز انرژی اتمي در کشور ما مربوط مي شود و نقش اساسي استاد را در اين زمينه آشکار مي سازد، گزارشي است که در هفدهم بهمن ماه 1334 از طرف يك کميسيون سه نفری، که براي رسيدگي به اين پيشنهاد تشکيل شده بود، براي رئيس وقت دانشگاه تهران نوشته شده است. درگزارشي که کميسيون رسيدگي به پيشنهاد وزارت امور خارجه به رياست دانشگاه تهران ارائه داده، آمده است: اين کميسيون «در ساعت 9 صبح روز سه شنبه 17 بهمن ماه 1334 در دبیرخانه دانشگاه با حضور آقاي دکتر حسابي، دکتر جناب، دکتر بازرگان تشکيل شد و نامه وزات امور خارجه قرائت شد.» سپس، در ادامه توضيح داده شده است که اساتيد فيزيک از چند سال پيش ملاقات ها و مکاتباتي به اين منظور انجام داده اند و با توجه به عدم نتيجه گيري مثبت، از طريق دانشگاه اقدام به سفارش وسايل اوليه لازم براي تاسيس يك آزمایشگاه اتمي نموده اند و مشکل اساسي در امر تکميل اين آزمایشگاه بالا بودن هزينه تجهيزات مورد نياز بوده و با محدوديت بودجه دانشگاه تجهيز آزمایشگاه امکان پذير نگردیده است.

به اين ترتيب، نخستين کميسيون انرژی اتمي ايران متولد و مقر آن دانشگاه تهران تعيين مي شود. در اين جلسه، مطالب و نکات جالبتي به رياست وقت دانشگاه تهران اعلام مي گردد تا موضوع را به اطلاع وزارت امور خارجه برساند.

نظريات تلخيص شده کميسيون به اين شرح مي باشد:

1- دانشگاه تهران از دو سال قبل فعاليتهايي را در زمينه تاسيس يك آزمایشگاه اتمي آغاز کرده است. براي تاسيس يك آزمایشگاه اتمي حدود 4 ميليون دلار لازم است. همچنين براي نگهداري موسسه و هزينه مستمر ساليانه با در نظر گرفتن حقوق تکنيسين ها و مخارج اعزام محصلين، ساليانه نيم ميليون دلار مورد نياز است.

2- دانشگاه تهران در هفتم اسفندماه 1333 طي نامه اي به مقام هاي مرکز اتمي خارج راهيابي کرده است که چگونه محصلين ايران مي توانند براي تحصيل علوم اتمي در دانشگاه هاي خارج تحصيل کنند.

3- به پيشنهاد دپارتمان فيزيک دانشگاه تهران، در سال 1333 مبلغ يك ميليون تومان براي تهيه وسايل مقدماتي آزمایشگاه اتمي اختصاص يافته است. با تهيه وسايل مورد نظر، که قسمت عمده آن عبارت از يك رآکتور صد كيلو واتي و يك سينکر و سيکلوترون به قدرت فقط 30 ميليون الکترون ولت مي باشد، مي توان محصلين را در اين رشته تا حدي تربيت نمود تا در مدت نسبتاً کمي بتوانند معلومات خود را در دانشگاه هاي خارج تکميل کنند. همچنين، شرايط براي انجام مطالعات و پژوهش هاي علمي روز تا حدي فراهم مي گردد.

کميسيون پيشنهاد دارد: بدون فوت وقت لازم است دانشگاه تهران به کمک دولت مقدمات تهيه وسايل پيشرفت تحقيقات اتمي را در ايران آغاز کند.

شهادت رئيس علي دلوازي در سال 1294 هجری شمسی

رئيس علي دلوازي در سال 1299ه.ق در دلوار متولد شد. او در عصر مشروطيت 24 ساله و جواني بلند همت، شجاع و در حب وطن کم نظير و در توکل بر خدا ضرب المثل بود. او بعد از اين که قواي اشغالگر انگليس بوشهر را به تصرف در آوردند با شجاعتي وصف ناپذير به مقابله با متجاوزان پرداخت و شکست سنگيني بر قواي انگليس وارد کرد و در حين مبارزه با دشمنان اسلام و ايران، از پشت مورد هدف گلوله فرد خائني قرار گرفت و در منطقه تنگک صفر، در بيست و سوم شوال 1333 ه.ق به شهادت رسيد.